

думка, 2012. – 368 с.

6. Піддячий В. М. Обґрунтування сутності професійного саморозвитку майбутнього педагога / Володимир Миколайович Піддячий // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – Вип. 43 (47). – 374 с.

7. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу [Електронний ресурс] / Микола Іванович Піддячий // Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. праць Полтав. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського / [головн. ред. В. Р. Ільченко]. – Вип. 10. – Полтава : ПОІППО. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.iitta.gov.ua/711857/>.

References

1. I. D. Bekh Personality in the context of developing reference education / Ivan Dmitriyevich Bekh // Innovative studies in education: GS. Sciences. OL. Issue. 1 / Upravd. O.b. Buchanan; Ed. count. : O. B. Buchanan, N. M. Grinkova, T.S. Cмpan and others. – Steady: RSHU, 2015. – 288 s.

2. O. S. Vlasiuk National security: the evolution of policy problems / Olexander S. Vlasiuk. – Kyiv: NISS, 2016. – 528 s.

3. S. U. Honcharenko Educational laws, laws, principles. Modern interpretation / Semen Ustinovii Honcharenko. – Steady: For amulets, 2012. – 192 s.

4. I. A. Ziazun Philosophy of education: monograph / Ivan Andriyovych Ziazun. – K.; Cherkasy: STATE UNIVERSITY named after Bogdan Khmelnytsky, 2008. – 608 s.

5. V. H. Kremen Sinergetika in education: Іydinocentrizmu context / V. H. Kremen, V. V. Ilyin. – Kiev: Naukova dumka, 2012. – 368 s.

6. V. M. Piddiachyi Study the essence of the professional development of the future teacher / Vladimir Mikolayevich Piddiachyi // Problems and prospects of the formation of a national humanitarian and technical elite: GS. Sciences. Works / ed. L. L. Tovaжннського, O. G. Romanovskogo. – Kharkiv: NTU «ХПІ», 2015. Is the Issue. 43 (47). – 374 s.

7. M. I. Piddiachyi Socio-professional development of high school students: work as the basis of life and progress [electronic resource] / Mykola Ivanovych Piddiachyi // Technology integration education content: GB. Sciences. works of the Poltav. region. AI-t pmslvdiplo. EDR. education. M. Theorem / [main. ed. V. R. Ilchenko]. Is the Issue. 10. – Poltava: POMPPPO. – 2018. – The mode of access to the resource: <http://lib.iitta.gov.ua/711857/>.

Пічурін В. В.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна, м. Дніпро

Пічурін В. В.

Дніпровський національний університет імені О.Гончара, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

У статті наведено результати дослідження особливостей сформованості ряду характеристик особистості у студентів спеціального відділення. Встановлено, що для цих студентів характерними є: низькі показники за факторами «Замкнутість – товариськість» та «Жорсткість – чутливість»; високі – за фактором «Впевненість у собі – тривожність»; середні – за факторами «Інтелект», «Емоційна стійкість», «Підпорядкованість – доміантність», «Стриманість – експресивність», «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «Несміливість – сміливість», «Довірливість – підозрілість», «Практичність – розвинена уява», «Прямолінійність – дипломатичність», «Консерватизм – радикалізм», «Конформізм – нонконформізм», «Низький самоконтроль – високий самоконтроль», «Розслабленість – напруженість», «Адекватність самооцінки». Встановлено статистично значущі відмінності між студентами спеціального і основного відділення за факторами «Замкнутість – товариськість», «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «Несміливість – сміливість», «Адекватність самооцінки».

Ключові слова: фактори особистості, студенти, фізичне виховання, спеціальне відділення.

Пичурин Валерий, Пичурин Виктор. Особенности личности студентов специального отделения

В статье приведены результаты исследования особенностей сформированности ряда характеристик личности студентов специального отделения. Установлено, что для этих студентов характерны: низкие показатели по факторам «Замкнутость – общительность» и «Жесткость – чувствительность»; высокие – по фактору «Уверенность в себе – тревожность»; средние – по факторам «Интеллект», «Эмоциональная устойчивость», «Подчиненность – доминантность», «Сдержанность – экспрессивность», «Склонность к чувствам – высокая нормативность поведения», «Робость – смелость», «Доверчивость – подозрительность», «Практичность – развитое воображение», «Прямолинейность – дипломатичность», «Консерватизм – радикализм», «Конформизм – нонконформизм», «Низкий самоконтроль – высокий самоконтроль», «Расслабленность – напряженность», «Адекватность самооценки». Установлено статистически значимые различия между студентами специального и основного отделения по факторам «Замкнутость – общительность», «Склонность к чувствам – высокая нормативность поведения», «Робость – смелость», «Адекватность самооценки».

Ключевые слова: факторы личности, студенты, физическое воспитание, специальное отделение.

Pichurin Valeriy, Pichurin Viktor. Peculiarities of the student's personality in a special department

Aim: to reveal the specificity of the manifestation of a number of factors (features) of a person in students of a special department. **Material and methods:** The study was attended by 30 students of the Dnipropetrovsk National University of Railway

Transport named after Academician V. Lazaryan. These were men aged 18 to 20 years. 15 students attended the training session on physical education in a special department. Also 15 students attended the physical training classes at the main department. Psychological diagnosis of personality factors in students was conducted using the Kettel test. Statistical data processing was performed using the Mann-Whitney U-criterion. Results Characteristic for students of a special department are: low indicators on the factors "Closeness - sociability" and "Rigidity - sensitivity"; high - on the factor "Self-confidence - anxiety"; the average are based on the factors "Intellect", "Emotional Stability", "Subordination - Dominance", "Restraint - Expressiveness", "Propensity to feelings - High standards of behavior", "Courage - Courage", "Trustness - Suspicion", "Practicability - developed imagination", "Straight linearity - diplomacy", "Conservatism - radicalism", "Conformity - nonconformism", "Low self-control - high self-control", "Relaxation - tension", "Adequacy of self-esteem". There are statistically significant differences between the students of the special and the main department on the factors "Closeness - sociability" (significantly higher are the rates for students of the main department), "The tendency to feelings - high standards of behavior" (significantly higher are the rates for students of the main department), "Inferiority - courage" (significantly higher are the rates for students of the main department), "Adequacy of self-esteem" (significantly higher are the rates for students of the main department). Indicators of students of the main department on these factors are significantly higher.

Key words: personal factors, students, physical education, special group.

Постановка проблеми. Готовність сучасного фахівця до професійної діяльності визначається багатьма чинниками. Важливе місце серед них займає і сформованість професійно значущих рис особистості. Фізичне виховання є однією із небагатьох сфер життєдіяльності студента, у якій може ефективно вирішуватися завдання формування його особистості. Важливою передумовою для розробки педагогічних технологій щодо формування особистості студентів у сфері фізичного виховання є дослідження особливостей особистості студентів різних навчальних відділень.

Актуальність дослідження. В наш час спеціальних досліджень, присвячених вивченню проблеми формування особистості у фізичному вихованні студентів вкрай мало. Слід відзначити роботи Є. Г. Матвєєва [1], В. Ю. Солонського [3], В. В. Пічуріна [2; 7–10]. Серед зарубіжних – роботи Ф. Н. Асчі [4], А. Вурне [5], К. Ж. Калфас [6] та ряд інших. Встановлено рівень сформованості у студентів низки характеристик особистості, з'ясовано особливості їх формування в процесі різної за змістом фізкультурної діяльності. При цьому слід зазначити, що такі дослідження охоплювали, як правило, студентів основного і спортивного відділення. Студенти ж, яких за станом здоров'я віднесено до спеціального відділення, випадали з поля зору фахівців. В той же час, це значна група студентів, яка потребує уваги та кропіткої роботи з боку викладачів і в контексті питань, які розглядаються у цій роботі.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Дослідження виконувалось відповідно до тематичних планів науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (воно є складовою теми «Теоретико-методологічні та педагогічні основи психологічної і психофізичної підготовки студентів в процесі фізичного виховання» (№ державної реєстрації 0113U006237).

Новизна. На основі даних психологічної діагностики встановлено особливості сформованості факторів (рис) особистості у студентів спеціального відділення.

Викладення основного матеріалу. Метою даного дослідження стало виявлення специфіки прояву ряду факторів (рис) особистості у студентів спеціального відділення. Завданнями дослідження були:

З'ясувати існуючі тенденції щодо сформованості факторів особистості у студентів спеціального відділення.

Встановити наявність (чи відсутність) значущих відмінностей стосовно сформованості факторів особистості у студентів спеціального і основного відділень.

В якості статистичної нульової гіпотези виступало припущення про те, що різниця між показниками рівня прояву факторів особистості у студентів спеціального і основного відділень значимо не відрізняється від нуля.

Альтернативною статистичною гіпотезою було припущення про те, що різниця між показниками рівня прояву факторів особистості у студентів спеціального і основного відділень значимо відрізняється від нуля.

Психологічна діагностика факторів особистості у студентів проводилась з використанням тесту Кеттелла. Статистичну обробку даних було проведено з використанням U-критерія Манна-Уїтні.

В дослідженні приймали участь 30 студентів Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Це були чоловіки віком від 18 до 20 років. 15 студентів відвідували навчальні заняття з фізичного виховання у спеціальному відділенні. Також 15 студентів відвідували навчальні заняття з фізичного виховання у основному відділенні.

Результати дослідження представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні значення показників факторів особистості студентів спеціального і основного відділення

Фактори особистості	Спеціальне відділення				Основне відділення			
	\bar{x}	Me	Mo	S	\bar{x}	Me	Mo	S
1.Замкнутість – товариськість	3,8	3	3	1,97	5,46*	5	5	2,72
2 Інтеллект	4,66	5	3	2,84	4,93	5	7	2,28
3 Емоційна стійкість	5,26	5	4	2,08	5,8	6	7	2,07
4.Підпорядкованість – домінантність	4,26	4	3	2,18	4,6	5	5	2,06
5.Стриманість – експресивність	4,4	4	7	2,32	5,4	5	3	2,35
6 Схильність до почуттів – висока	6,13	7	7	1,64	7,06*	8	8	2,21

нормативність поведінки								
7 Несміливість – сміливість	4,2	4	5	1,78	6,2**	6	6	2,04
8 Жорсткість – чутливість	3,13	3	4	1,35	3,73	4	4	1,79
9.Довірливість – підозрілість	6,2	7	7	2,33	5,53	5	5	2,74
10.Практичність – розвинена уява	5,33	5	4	1,71	5,06	5	7	1,53
11.Прямолінійність – дипломатичність	4,93	5	6	1,94	5	5	6	2,26
12. Впевненість у собі – тривожність	7,26	8	9	2,18	6,13	7	7	2,29
13. Консерватизм – радикалізм	5,33	6	6	1,79	4,93	6	3	2,28
14.Конформізм – нонконформізм	6,06	6	6	1,9	5	5	5	2,56
15. Низький самоконтроль – високий самоконтроль	5,93	6	7	2,08	6,2	6	8	2,14
16. Розслабленість – напруженість	4,4	5	6	1,91	4,46	4	4	2,23
MD Адекватність самооцінки	5,26	5	5	2,31	6,73*	7	5	1,83

Примітка. Відмінності статистично достовірні між одним і тим же показником при * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

Наведені в таблиці 1 дані дають підстави стверджувати, що існують статистично значущі відмінності між студентами спеціального і основного відділень за такими факторами як «Замкнутість – товариськість» (суттєво вищими є показники у студентів основного відділення), «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки» (суттєво вищими є показники у студентів основного відділення), «Несміливість – сміливість» (суттєво вищими є показники у студентів основного відділення), «Адекватність самооцінки» (суттєво вищими є показники у студентів основного відділення). При цьому для студентів спеціального відділення за фактором «Замкнутість – товариськість» характерними є низькі стени. Такі люди характеризуються нетовариськістю, замкнутістю, байдужістю, зайвою суворістю в оцінці людей. Для студентів основного відділення за цим фактором характерними є середні стени. Для таких людей характерною є більша відкритість, добродушність, природність і невимушеність у поведінці, уважність. Вони більш охоче працюють з людьми, активні в усуненні конфліктів.

За фактором «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки» для студентів основного відділення характерними є високі стени. За таких показників для людей характерним є усвідомлене дотримання норм і правил поведінки, наполегливість у досягненні мети, точність, відповідальність, ділова спрямованість. У студентів спеціального відділення зафіксовано середні стени за цим фактором. Для них характерним є більш слабкий прояв вищезгаданих особливостей поведінки.

За фактором «Несміливість – сміливість» для студентів спеціального і основного відділення характерними є середні стени. За таких показників для поведінки людей властивим є як прояв соціальної сміливості, активності, готовність мати справу з незнайомими обставинами й людьми так і прояви сором'язливості, невпевненості у своїх силах, стриманість, прагнення перебувати в тіні, підвищена чутливість до загрози.

За фактором «Адекватність самооцінки» для студентів спеціального і основного відділення також характерними є середні стени. Чим вищою є оцінка за цим фактором, тим більше для людини властиве намагання завищувати свої можливості й переоцінювати себе.

За такими факторами як «Інтелект», «Емоційна стійкість», «Підпорядкованість – домінантність», «Стриманість – експресивність», «Жорсткість – чутливість», «Довірливість – підозрілість», «Практичність – розвинена уява», «Прямолінійність – дипломатичність», «Впевненість у собі – тривожність», «Консерватизм – радикалізм», «Конформізм – нонконформізм», «Низький самоконтроль – високий самоконтроль», «Розслабленість – напруженість» отримано емпіричні значення U, які знаходяться в зоні незначимості. При цьому за факторами «Інтелект», «Емоційна стійкість», «Підпорядкованість – домінантність», «Стриманість – експресивність», «Довірливість – підозрілість», «Практичність – розвинена уява», «Прямолінійність – дипломатичність», «Консерватизм – радикалізм», «Конформізм – нонконформізм», «Низький самоконтроль – високий самоконтроль», «Розслабленість – напруженість» для студентів обох груп характерними є середні стени. Низькі стени характерні для цих груп за фактором «Жорсткість – чутливість», а високі – за фактором «Впевненість у собі – тривожність».

Головні висновки:

1. Для студентів спеціального відділення характерними є: низькі показники за факторами «Замкнутість – товариськість» та «Жорсткість – чутливість»; високі – за фактором «Впевненість у собі – тривожність»; середні – за факторами «Інтелект», «Емоційна стійкість», «Підпорядкованість – домінантність», «Стриманість – експресивність», «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «Несміливість – сміливість», «Довірливість – підозрілість», «Практичність – розвинена уява», «Прямолінійність – дипломатичність», «Консерватизм – радикалізм», «Конформізм – нонконформізм», «Низький самоконтроль – високий самоконтроль», «Розслабленість – напруженість», «Адекватність самооцінки». Встановлено статистично значущі відмінності між студентами спеціального і основного відділення за факторами «Замкнутість – товариськість», «Схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «Несміливість – сміливість», «Адекватність самооцінки». Показники студентів основного відділення за цими факторами є достовірно вищими.

Перспективи використання результатів дослідження. Перспективи використання результатів дослідження пов'язуємо з розробкою педагогічних технологій щодо формування професійно значущих якостей особистості студентів в процесі навчальних занять з фізичного виховання.

Література

1. Матвеев Е. Г. Физическое развитие курсантов как фактор личностно-профессионального становления будущего

военного спеціаліста: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е. Г. Матвеев. – Воронеж, 2012. – 24 с.

2. Пічурін В. В. Формування професійно-значимих рис особистості студентів-залізничників в процесі психологічної і психофізичної підготовки / В. В. Пічурін // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Сер. 15: Фізичне виховання і спорт : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 4 (47). – 14. – С. 121–127.

3. Солонский В. Ю. Психологические характеристики курсантов военного вуза как субъектов учебной деятельности и их развитие средствами физической культуры : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / В. Ю. Солонский. – Санкт-Петербург, 2012. – 21 с.

4. Ascі F.H. The effects of physical fitness training on trait anxiety and physical self-concept of female university students. *Psychology of Sport and Exercise*. – 2003. – № 4. – pp. 255–264.

5. Byrne A., Byrne D. G. The effect of exercise on depression, anxiety and other mood states. *Journal of Psychosomatic Research*. – 1993. – Vol. 37. – pp. 565–574.

6. Calfas, K. J. and Taylor, W. C. Effects of physical activity on psychological variables in adolescents. *Pediatric Exercise Science*. – 1994. – № 6. – pp. 406–423.

7. Pichurin V.V. Coping strategies and psychological readiness of students for profession work. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*. – 2015. – № 2. – pp 53–59.

8. Pichurin V.V. Resilience of students and their readiness for professional functioning. *Physical education of students*. – 2015. – № 3. – pp. 38–43.

9. Pichurin V.V. Psychological and psychophysical training as a factor of personal anxiety at students. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*. – 2015. – № 3. – pp. 46–51.

10. Pichurin V.V. Psychological and psychophysical training as a part of physical education of students in higher educational establishments. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*. – 2014. – № 11. – pp. 44–48.

References:

1. Matveyev Ye. G. (2012). *Fizicheskoye razvitiye kursantov kak faktor lichnostno-professionalnogo stanovleniya budushchego voyennogo spetsialista*. (Avtoref. dis. kand. ped. nauk). Voronezh. (in Russia)

2. Pichurin V. V. (2012). *Formuvannia profesiino-znachymykh rys osobystosti studentiv-zaliznychnykh v protsesi psykhologichnoi i psykhofizichnoi pidhotovky*. Nauk. chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Ser. 15: Fizychnе vykhovannia i sport : zb. nauk. pr. 4 (47). 121-127. (in Ukrainian)

3. Solonskiy V. YU. (2012). *Psikhologicheskiye kharakteristiki kursantov voyennogo vuza kak sub'yektov uchebnoy deyatel'nosti i ikh razvitiye sredstvami*

4. *fizicheskoy kultury* (Avtoref. dis. kand. psikhol. nauk). Sankt-Peterburg. (in Russia)

5. Ascі F.H. (2003) *The effects of physical fitness training on trait anxiety and*

6. *physical self-concept of female university students*. *Psychology of Sport and Exercise*, 4, 255-264. [http://dx.doi.org/10.1016/S1469-0292\(02\)00009-2](http://dx.doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00009-2)

7. Byrne A., Byrne D. G. (1993) *The effect of exercise on depression, anxiety and other mood states*. *Journal of Psychosomatic Research*, 37, 565-574. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(93\)90050-P](https://doi.org/10.1016/0022-3999(93)90050-P)

8. Calfas, K. J. and Taylor, W. C. (1994) *Effects of physical activity on psychological variables in adolescents*. *Pediatric Exercise Science*, 6, 406-423. <https://doi.org/10.1123/pes.6.4.406>

9. Pichurin V.V. (2015) *Coping strategies and psychological readiness of students for profession work*. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*, 2, 53-59. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0209>

10. Pichurin V.V. (2015) *Resilience of students and their readiness for professional functioning*. *Physical education of students*, 3, 38-43. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0305>

11. Pichurin V.V. (2015) *Psychological and psychophysical training as a factor of personal anxiety at students*. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*, 3, 46-51. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0307>

12. Pichurin V.V. (2014) *Psychological and psychophysical training as a part of physical education of students in higher educational establishments*. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sport*, 11, 44-48. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2014.1108>

УДК 378.147:37.037

Поліщук В.В.

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький,

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПЛАВАННЯ

У статті розкрито актуальність питання формування здоров'язберігаючого середовища для студентів. Методи дослідження: аналіз, узагальнення та систематизація провідного теоретичного та практичного досвіду. Розкрито сутність здоров'язберігуючих ціннісних орієнтацій у студентів. Розкрито особливості плавання як складової здоров'язберігуючого середовища для студентів. Встановлено, що в основі створення здоров'язберігуючого середовища лежить принцип здоров'язберігуючого підходу. Визначено, що плавання може виступати елементом здоров'язберігуючого середовища, оскільки є ефективним засобом впливу на різні компоненти здорового способу життя: фізичну підготовку, загартування, нервову систему, навички самообслуговування і гігієни та інші.